Livsmedelsverket

Livsmedelsverkets utgångspunkter och åtgärder för klimatanpassning 2027–2032

Insatser för att stärka Sveriges livsmedels- och dricksvattenförsörjning i ett förändrat klimat

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2026.

Livsmedelsverket, 2026. Livsmedelsverkets utgångspunkter och åtgärder för klimatanpassning 2027–2032. Livsmedelsverket Uppsala.

Innehåll

Sammanfattning 5
1. Inledning 6
2. Bakgrund 7
2.1 Klimatanpassning och åtgärder 7
2.2 Styrning och inriktning för klimatanpassning 8
2.2.1 Nationell styrning och inriktning 8
2.2.2 EU och den internationella inriktningen för klimatanpassning 9
3. Livsmedelsverkets arbete med klimatanpassning 10
4. Utmaningar och behov av klimatanpassning 11
4.1 Klimatförändringens påverkan på livsmedels- och dricksvattenförsörjning 11
4.2 Anpassningsförmågan inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen 12
5. Livsmedelsverkets mål och uppföljning 14
5.1 Klimatanpassning inom Livsmedelsverkets verksamhetsmål 14
5.2 Klimatanpassning inom beredskapssektorns mål 15
5.3 Uppföljning 16
6. Åtgärder 2027–2032 17
7. Referenser 21

Sammanfattning

Klimatförändringen påverkar förutsättningarna för en säker och robust livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Klimatrelaterade händelser som högre temperaturer, torka, extrem nederbörd och stigande havsnivåer kan påverka tillgången till och kvaliteten på vatten och livsmedel. Detta medför risker för livsmedelssäkerheten och påverkar såväl dricksvattenförsörjningen som livsmedelstillverkning, livsmedelsdistribution och måltidsverksamheter.

Klimatanpassning är redan en del av Livsmedelsverkets verksamhet. Detta dokument beskriver utgångspunkterna för myndighetens fortsatta arbete med klimatanpassning och presenterar de åtgärder som ska bidra till att utveckla och stärka arbetet framöver.

Dokumentet redogör för den politiska styrningen och inriktningen för klimatanpassningsarbetet, Livsmedelsverkets pågående arbete, samt identifierade utmaningar och behov inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen. Det beskriver även myndighetens inriktning för arbete med mål och uppföljning.

Vidare presenteras åtgärderna i Livsmedelsverkets handlingsplan för klimatanpassning 2027–2032. Åtgärderna syftar till att utveckla och stärka myndighetens klimatanpassningsarbete utifrån identifierade klimatrisker och behov inom myndighetens ansvarsområde. Handlingsplanens åtgärder baseras på Livsmedelsverkets klimat- och sårbarhetsanalys, den nationella klimat- och sårbarhetsanalysen, myndighetens uppdrag och myndighetsstrategi samt den nationella och europeiska inriktningen för klimatanpassning.

Åtgärderna innebär att Livsmedelsverket stärker arbetet med klimatrelaterade risker genom bland annat ökad kunskap och utvecklat stöd till aktörer inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen. Myndighetens egen förmåga att arbeta med klimatanpassning ska stärkas genom ökad kompetens, förbättrad analysförmåga och en tydligare integrering av klimatrisker i planering, upphandling och beslut samt i beredskapsarbetet. Klimatrisker ska också beaktas i risk- och sårbarhetsanalyser, kontinuitetsplanering och övningar. Därutöver ska samverkan med myndigheter, kommuner, näringsliv och andra aktörer utvecklas för att stärka förmågan att hantera gemensamma risker och beroenden.

Åtgärderna i handlingsplanen ska genomföras inom ramen för Livsmedelsverkets ordinarie verksamhetsplanering och följas upp löpande. Uppföljningen ska ge underlag för att bedöma genomförandet och resultaten av åtgärderna samt behovet av att utveckla, förändra eller komplettera klimatanpassningsarbetet.

1. Inledning

Utsläppen av växthusgaser ökar fortfarande globalt. Dagens sammantagna åtaganden från alla länder räcker inte för att nå målen i Parisavtalet, varken för att hålla den globala temperaturökningen väl under 2 °C eller 1,5 °C i genomsnitt. I Sverige sker ökningen av medeltemperaturen snabbare än det globala genomsnittet och har nu nått 1,9 °C sedan mitten av 1800-talet (SMHI, 2025). Klimatförändringen ändrar förutsättningarna för både miljö och samhälle, och särskilt för livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.

Klimatförändringen innebär högre medeltemperatur, förändrade nederbördsmönster, havsnivåhöjning och mer frekventa och intensiva extremhändelser. Extremväder som skyfall, torka och värmeböljor kommer påverka tillgång till och kvalitet på vattenresurser, råvaror och livsmedel. Detta får konsekvenser för möjligheten att producera och distribuera säkra livsmedel och dricksvatten. Långsamma förlopp som exempelvis havsnivåhöjning och förlängd vegetationsperiod kommer också påverka livsmedels- och dricksvattenförsörjningen i Sverige. Sveriges importberoende gör landet sårbart för klimateffekter i andra länder, men fungerande handelsflöden innebär också en möjlighet att kompensera för inhemska produktionsnedgångar genom import. Klimatförändringen förändrar därmed förutsättningarna för försörjningen av livsmedel och dricksvatten.

Klimatrelaterade händelser leder till stora samhällskostnader, och om riskerna inte hanteras kommer kostnaderna öka ytterligare. Klimatanpassning är därför en viktig del av arbetet för en fungerande livsmedels- och dricksvattenförsörjning i såväl vardag som kris och krig. För livsmedels- och dricksvattenförsörjningen handlar det om att minska sårbarheter, förebygga risker och stärka förmågan att hantera störningar i ett förändrat klimat.

Livsmedelsverket har en central roll i klimatanpassningsarbetet genom sitt ansvar för livsmedels-och dricksvattenfrågor. Detta dokument redogör Livsmedelsverkets utgångspunkter och åtgärder för det fortsatta klimatanpassningsarbetet. Åtgärderna konkretiseras via Livsmedelsverkets handlingsplan för klimatanpassning 2027–2032. Syftet är att bidra till ett mer systematiskt och långsiktigt arbete som minskar sårbarheter och stärker förmågan att säkerställa livsmedels- och dricksvattenförsörjningen i ett förändrat klimat.

2. Bakgrund

2.1 Klimatanpassning och åtgärder

Mot bakgrund av klimatförändringens konsekvenser för livsmedels- och dricksvattenförsörjning är det nödvändigt att identifiera och prioritera risker och att genomföra klimatanpassningsåtgärder.

Klimatanpassning innebär att samhällen rustas för de konsekvenser som ett förändrat klimat medför. För livsmedels- och dricksvattenförsörjningen innebär klimatanpassning att stärka förmågan att säkerställa tillgången till säker och näringsrik mat och säkert dricksvatten i ett förändrat klimat.

Klimatanpassningsåtgärder kan exempelvis öka kunskap, identifiera och analysera risker samt ge vägledning, bland annat genom klimat- och sårbarhetsanalyser. Det kan också handla om tekniska och fysiska åtgärder, exempelvis att anpassa infrastruktur och anläggningar. Åtgärder kan också syfta till att hantera kriser som uppstår till följd av klimatrelaterade händelser, till exempel att ha övat beredskapsplaner eller ha rutiner för kokningsrekommendationer och kriskommunikation.

Klimatanpassning kan innebära både mindre justeringar av befintliga arbetssätt och mer genomgripande förändringar. Mindre, stegvisa anpassningar syftar till att bibehålla ett systems grundläggande funktioner, medan mer genomgripande anpassning innebär att grundläggande delar av systemet förändras, exempelvis när befintliga lösningar inte längre är tillräckliga för att hantera klimatrisken (European Scientific Advisory Board on Climate Change, 2026; IPCC, 2022). Klimatrisker kan minska genom klimatanpassning men även minskade växthusgasutsläpp. Utan kraftfulla utsläppsminskningar kommer anpassningsbehov att öka och anpassningsgränser att överskridas, vilket gör långsiktig resiliens omöjlig (EEA, 2024; IPCC, 2022).

Vid val av lämpliga klimatanpassningsåtgärder behöver bland annat genomförbarhet, kostnad och effekt samt möjliga synergier och målkonflikter beaktas. Det är också viktigt att undvika felanpassning, det vill säga åtgärder som oavsiktligt ökar eller förändrar klimatrelaterade risker eller sårbarheter. Det kan exempelvis vara bevattning som bidrar till att grundvattenresurser överutnyttjas eller översvämningsskydd som bidrar till ökad exploatering i riskområden (IPCC, 2022; Englund m.fl., 2022).

Vid utformningen av en klimatanpassningsåtgärd behöver man tänka på flera faktorer för att åtgärden ska bli långsiktigt hållbar och verkningsfull. Det handlar bland annat om hur lång tid det tar att genomföra åtgärden och i vilken utsträckning klimatriskerna redan hanteras i

befintlig lagstiftning och handlingsplaner. Tidsperspektivet är särskilt viktigt för åtgärder med lång livslängd. Exempelvis kan investeringar i infrastruktur behöva beslutas redan idag för att undvika långsiktiga inlåsningseffekter, även om riskerna förväntas bli som störst längre fram.

2.2 Styrning och inriktning för klimatanpassning

2.2.1 Nationell styrning och inriktning

Livsmedelsverkets arbete med klimatanpassning regleras genom förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete. Enligt förordningen ska Livsmedelsverket inom sitt ansvarsområde och inom ramen för sina uppdrag initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. Klimatförändringens påverkan på myndighetens verksamhet och ansvarsområde ska utredas i en klimat- och sårbarhetsanalys, som ska ligga till grund för klimatanpassningsarbetets inriktning och utformning. Myndigheten ska ha aktuella myndighetsmål som bidrar till att regeringen når sina mål för klimatanpassning samt en handlingsplan för arbetet med att nå myndighetsmålen. Av handlingsplanen ska resurser, tillvägagångssätt, tidsramar och ansvarsfördelning framgå. Arbetet med att följa handlingsplanen och nå myndighetsmålen ska dokumenteras, följas upp och redovisas i syfte att fortlöpande förbättra arbetet. Klimat- och sårbarhetsanalysen och handlingsplanen ska hållas aktuella och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år.

I Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (Skr. 2023/24:97) är regeringens målbild att samhället, med en samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning, fungerar väl i det förändrade klimatet. Regeringen avser bland annat att verka för att statliga myndigheter påskyndar arbetet med konkreta anpassningsåtgärder i samhället och att synergier och samordningsvinster med förebyggande av naturolyckor, krisberedskap och försörjningsberedskap tas till vara.

För Livsmedelsverkets verksamhetsområden framgår bland annat att livsmedelsförsörjningen behöver bli mer robust för att fungera i ett förändrat klimat och vid extremväder. När det gäller livsmedelssäkerhet redovisar regeringen behovet av beredskap för extrema väderhändelser som kan påverka råvaror, dricksvatten och processvatten. För vattenområdet är regeringens inriktning bland annat att stärka skyddet för vatten för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning.

Regeringen anger i samma skrivelse att den avser att anlägga ett klimatanpassningsperspektiv i arbetet med civilt försvar och krisberedskap. Regeringen avser även att verka för att en bedömning av klimatrisker fortsatt integreras i arbetet med en stärkt livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning.

Livsmedelsverket är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Myndigheten för civilt försvars Planeringsinriktning för krisberedskap och civilt försvar (MCF, 2026) anger att miljö och klimat är ett tvärgående perspektiv som behöver integreras i beredskapsplaneringen. Beredskapsplaneringen bör därmed omfatta arbetet för att minska sårbarheten för klimatrelaterade risker och extrema väderhändelser samt öka förmågan att hantera sådana risker.

2.2.2 EU och den internationella inriktningen för klimatanpassning

Klimatanpassning är en del av det internationella arbetet med klimat och hållbar utveckling. Agenda 2030 för hållbar utveckling omfattar mål som rör bland annat klimatanpassning, vatten, hållbar konsumtion och produktion samt miljö. Parisavtalet, som både Sverige och EU är parter i, fastställer ett globalt mål för klimatanpassning som bland annat innebär att förbättra anpassningsförmågan, förstärka motståndskraften och minska sårbarheten för klimatförändringar.

Parisavtalets mål för klimatanpassning kommer till uttryck i EU:s klimatlag (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999). Enligt artikel 5 ska medlemsstaterna säkerställa löpande framsteg med att öka anpassningsförmågan, stärka motståndskraften och minska sårbarheten för klimatförändringarna samt anta och genomföra nationella anpassningsstrategier och anpassningsplaner

EU:s tillväxtstrategi den europeiska gröna given (Europeiska kommissionen, 2019) anger en övergripande politisk inriktning för EU:s gröna omställning och omfattar klimat- och miljöfrågor inom flera politikområden. EU:s arbete med klimatanpassning har därefter utvecklats genom bland annat EU:s strategi för klimatanpassning från 2021 (Europeiska kommissionen, 2021).

För Livsmedelsverkets verksamhetsområden är även EU:s styrning inom dricksvatten och vattenresiliens relevant. EU:s dricksvattendirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten) innehåller bland annat krav på riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Europeisk strategi för vattenresiliens (Europeiska kommissionen, 2025) har som inriktning att stärka EU:s vattenresiliens och säkerställa en stabil försörjning av vatten av rätt kvalitet.

3. Livsmedelsverkets arbete med klimatanpassning

Myndighetens uppdrag inom klimatanpassning omfattar både att anpassa den egna verksamheten till ett förändrat klimat och att stödja externa aktörer i deras klimatanpassningsarbete. Klimatanpassning är redan en integrerad del av flera områden i myndighetens löpande arbete.

Livsmedelverket genomför analyser och utvecklar befintliga och nya analysmetoder för att undersöka hur livsmedels- och dricksvattenförsörjningen påverkas av ett varmare klimat. Det kan exempelvis handla om analyser av nya risker som biotoxiner eller mykotoxiner, eller användning av nya bekämpningsmedel.

Inom ramen för myndighetens arbete med risk- och nyttovärdering identifieras och värderas kontinuerligt olika risker, däribland de som uppstår till följd av klimatförändringen. Myndigheten tar även fram och publicerar vetenskapliga underlag och kunskapssammanställningar om klimatförändringens påverkan på livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.

En annan viktig del av klimatanpassningsarbetet är att ge stöd och vägledning till externa aktörer. Livsmedelsverket har bland annat tagit fram stöd för dricksvattenaktörer i form av webbinarier, handböcker, scenarier och annat stödmaterial.

Klimatanpassning är även en del av myndighetens arbete med krisberedskap och civilt försvar. Där uppmärksammas behovet av att kunna hantera kriser som uppstår till följd av klimatförändringarnas effekter. Det kommer bland annat till uttryck i arbetet med övningar utifrån scenarier, där målgrupper får möjlighet att tydliggöra roller och ansvar samt diskutera olika handlingsalternativ vid störningar.

Vidare arbetar myndigheten med samordning och samverkan med externa aktörer. Ett exempel är samverkan med berörda myndigheter för att hantera utmaningar kopplade till vattenbrist och risken för vattenbrist. Ett annat exempel är Livsmedelsverkets arbete med att leda den nationella samordningsgruppen för dricksvatten, där en del av arbetet är att identifiera utmaningar, behov och åtgärder till följd av klimatförändringen.

4. Utmaningar och behov av klimatanpassning

4.1 Klimatförändringens påverkan på livsmedels- och dricksvattenförsörjning

Livsmedelsverkets klimat- och sårbarhetsanalys (KSA) (Livsmedelsverket, 2026) identifierar och bedömer klimatrelaterade risker för livsmedels- och dricksvattenförsörjningen inom myndighetens ansvarsområde. Analysen visar att klimatförändringen medför ökade och förändrade risker för livsmedels- och dricksvattenförsörjningen, inklusive påverkan på Livsmedelsverkets egen verksamhet.

Även den nationella klimat- och sårbarhetsanalysen (nationell KSA) (Nationella expertrådet för klimatanpassning, 2026) konstaterar att klimatförändringen innebär stora risker för livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Den nationella KSA:n belyser även berörda verksamheters anpassningsförmåga för att kunna genomföra nödvändiga åtgärder.

Torka och vattenbrist är bland de mest angelägna riskerna. För dricksvattenförsörjningen kan torka medföra minskad råvattentillgång, ökad konkurrens om vatten och behov av restriktioner, alternativa vattenkällor eller begränsade leveranser. Livsmedelstillverkningen är beroende av vatten för produktion och hygien samt av råvaror från växtodling och djurhållning och kan därför påverkas genom både råvarubrist och produktionsstörningar. Även måltidsverksamheten är beroende av vatten för bland annat matlagning, dryck och hygien.

Värmeböljor innebär risker i hela livsmedelskedjan och dricksvattenförsörjningen, och särskilt för livsmedelssäkerheten. Högre vattentemperaturer kan påverka råvattenkvalitet och dricksvattenberedning, medan höga temperaturer ökar behovet av kylning vid tillverkning, transport, lagring och servering av livsmedel. Om kylkedjan inte upprätthålls ökar risken för tillväxt av skadliga mikroorganismer. Påverkad produktion och brister i kylkedjan kan också bidra till ökat matsvinn. För måltidsverksamheter kan värme dessutom innebära behov av anpassade måltider och tillräcklig vätsketillförsel, särskilt för äldre och andra sårbara grupper.

Skyfall, översvämningar, ras och skred kan orsaka störningar i flera delar av försörjningen. Förorenade råvattentäkter eller skador på vattenverk och ledningsnät kan påverka dricksvattenförsörjningen. Översvämmade produktionslokaler, lager och kök samt blockerade vägar och järnvägar kan störa livsmedelstillverkning, distribution och måltidsverksamhet.

Klimatrelaterade händelser som sker i andra länder kan också påverka svensk livsmedelsförsörjning. Sverige är beroende av internationella försörjningskedjor för livsmedel, råvaror och andra insatsvaror. Störningar i andra länder kan därför orsaka brist, höjda priser och förändrat livsmedelsutbud. Konsekvenserna kan bli särskilt stora om flera viktiga produktionsregioner påverkas samtidigt. Nya importvaror och handelsvägar kan dessutom medföra nya faror och ökade behov av livsmedels- och gränskontroll.

För Livsmedelsverket kan utvecklingen innebära förändrade och ökade behov av vägledning, laboratorieanalyser, riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation samt ställa nya krav på livsmedelskontrollen.

4.2 Anpassningsförmågan inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen

Vad gäller dricksvattenförsörjning finns det tekniska lösningar och naturresurser för att genomföra klimatanpassningsåtgärder, men andra faktorer kan hindra genomförandet. Avsaknad av finansiella resurser pekas ut som ett av de främsta hindren, både för att rusta upp vattenledningsnätet och stärka anpassningskapaciteten. Det finns redan idag stora utmaningar med underinvesteringar och ett omfattande underhållsbehov i Sveriges VA-infrastruktur. Många kommuner saknar tillräckliga planer och finansiering för nödvändiga investeringar. Eftersom investeringar i VA-infrastruktur ofta tar lång tid behöver anpassningsåtgärder planeras och påbörjas i god tid.

Enligt den nationella KSA:n saknar vissa kommuner och mindre dricksvattenproducenter kunskap om hur klimatförändringen påverkar vattenresurser samt kompetens att omsätta data i praktiska beslut och genomförande. Det finns också behov av tydligare nationell styrning och prioritering, vilket försvårar en samordnad och långsiktig förvaltning av vattenresurser.

För livsmedelstillverkningen finns flera hinder för klimatanpassning. Den nationella KSA:n lyfter att de största hindren är begränsade finansiella resurser samt låg motivation och acceptans. Finansiering bedöms vara den mest kritiska begränsningen, och varken företag eller konsumenter uppskattas vara beredda att bära kostnaderna för de åtgärder som krävs. Motivation och acceptans varierar, med större acceptans för åtgärder kopplade till bland annat råvarusäkerhet vid torka men mindre acceptans för förändringar i vattenanvändningen.

Enligt den nationella KSA:n behövs det i första hand grundläggande insatser för att stärka anpassningsförmågan genom finansieringslösningar, stärkta incitament för åtgärder och tydligare politiska prioriteringar. Bland annat beskrivs att det finns lösningar för effektivare vattenanvändning, men dessa behöver implementeras i högre grad.

Den nationella KSA:n bedömer att livsmedelsdistributionen har en relativt hög anpassningsförmåga och att många klimatanpassningsåtgärder genomförs. Kunskapen är över lag god, särskilt när det gäller höga temperaturer, och det finns tekniska möjligheter att hantera värmerelaterade problem i lager och butiker. Samtidigt finns det andra begräsningar i kunskap, bland annat hur klimatrisker i andra delar av världen kan påverka försörjningskedjorna. Den information som finns når inte heller alltid alla berörda aktörer, vilket visar på behovet av att sprida kunskap om klimatrisker.

Vad gäller måltidsverksamhet pekar Livsmedelsverkets KSA på ett ökat behov av kunskapsstöd och vägledning, exempelvis om säker hantering och resurseffektiv tillagning samt om näringsrelaterade risker för sårbara grupper. Anpassningsförmågan vid torka bedöms som låg. Vattenbrist kan vara svårt att hantera, och det finns behov av tydliga beslut om prioritering vid bristsituationer. Legala strukturer kan också behöva ses över för att säkerställa prioritering av samhällsviktig verksamhet.

5. Livsmedelsverkets mål och uppföljning

5.1 Klimatanpassning inom Livsmedelsverkets verksamhetsmål

Livsmedelsverkets handlingsplan för klimatanpassning utgår från myndighetens ansvarsområde och uppdrag och knyter an till Livsmedelsverkets myndighetsstrategi 2032.

I myndighetsstrategin anges tre effektmål för Livsmedelsverkets uppdrag: Sverige har säkra och pålitliga livsmedel, Sverige har en hållbar livsmedelskonsumtion och Alla har tillgång till mat och dricksvatten vid kris och krig. Klimatanpassning är relevant för att uppnå alla tre effektmål.

Klimatförändringen och klimatanpassning kommer därutöver till uttryck i flera delar av myndighetsstrategin. För klimatanpassningsarbetet är följande verksamhetsmål särskilt relevanta:

- Verksamhetsmål 5 – ”Våra insatser har stärkt Sveriges försörjningsförmåga avseende livsmedel och dricksvatten i kris, ytterst krig och ett förändrat klimat.” Det resultat som ska uppnås är att ”Sverige har en stark nationell förmåga att säkra tillgången till livsmedel och dricksvatten i kris och ytterst krig samt i ett förändrat klimat”. För att nå dit ska Livsmedelsverket bland annat stärka samhällets resiliens och motståndskraft, utveckla samverkan och gemensam förmågeplanering samt genomföra analyser och förstärkningsåtgärder som ökar robustheten i försörjningssystemen. Strategin anger särskilt att myndigheten ska ”identifiera och hantera förmågebrister och klimatrisker” och att ”vi integrerar beredskap och klimatanpassning i hela vår verksamhet.”

- Verksamhetsmål 1 – ”Vi är den främsta informationskällan till oberoende och vetenskaplig kunskap inom livsmedelsområdet.” I beskrivningen av målet anges att klimat- och miljöförändringar påverkar förutsättningarna för produktion, distribution och konsumtion av säkra livsmedel. Förändringarna medför möjligheter och risker som kräver aktuell kunskap, analys och framförhållning, och myndigheten behöver stärka sin förmåga att identifiera framtida risker och möjligheter. Verksamhetsmålet stödjer därmed klimatanpassningsarbetet, framför allt genom kunskapsuppbyggnad och riskanalys, men utgör inte ett separat myndighetsmål för klimatanpassning.

- Verksamhetsmål 3 – ”Vi har skapat bättre samhälleliga förutsättningar för hållbar livsmedelskonsumtion, särskilt för barn och unga”. Målet kopplar indirekt till klimatanpassning genom att hållbar livsmedelskonsumtion minskar miljö- och klimatavtryck i livsmedelskedjan, vilket minskar omfattningen av klimatförändringen och anpassningsbehov. Det ger även fördelar i effektiv resursanvändning, exempelvis via minskat matsvinn, som kan leda till stärkt försörjningsförmåga vid samhällsstörningar.

- Verksamhetsmål 4 – ”Vi har skapat förutsättningar för ökad konkurrenskraft och produktion i livsmedelskedjans företag.” Klimatförändringar anges som en av de stora utmaningar som företag inom livsmedelsförsörjningen står inför, samtidigt som förväntningarna på att den svenska livsmedelskedjan ska vara robust är stora. Målet har därmed en koppling till klimatanpassningsarbetet, men klimatanpassning är inte en uttrycklig del av själva verksamhetsmålet.

5.2 Klimatanpassning inom beredskapssektorns mål

Livsmedelsverket ingår i och är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. I beredskapssektorns 10-årsplan anges klimatförändringarna som en viktig förutsättning för beredskapsarbetet. Enligt planen behöver klimatförändringarna redan nu beaktas i beredskapsarbetet och det finns många synergier mellan klimat- och beredskapsområdet. Som exempel anges att klimatrelaterade händelser kan ingå i planeringsscenarier, att ett klimatperspektiv kan beaktas vid val av åtgärder och att klimatanpassning kan användas som ett sätt att stärka beredskapen.

Beredskapssektorns övergripande mål är att alla i Sverige ska ha tillgång till tillräckligt med säker mat, säkert dricksvatten och fungerande avfalls- och avloppshantering i kris, höjd beredskap och ytterst krig. Målen i beredskapssektorn utgår från de nationella målen för det civila försvaret. Dessa innebär att det civila försvaret ska ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt bidra till det militära försvarets förmåga, skydda civilbefolkningen samt upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

För beredskapssektorns ansvarsområde finns mål för hur myndigheterna i sektorn skapar förutsättningar för att samhällsviktiga verksamheter inom sektorns samtliga viktiga samhällsfunktioner har förmåga till motståndskraft och omställning. Ett av målen är att aktörerna bedriver ett systematiskt arbete med riskhantering och kontinuitetshantering. Enligt målbeskrivningen verkar myndigheterna i beredskapssektorn för att aktörerna har tagit fram planer för kontinuitetshantering och arbetar systematiskt och kontinuerligt med risk- och

sårbarhetsanalys, inklusive klimatrelaterade risker. Målbeskrivningen omfattar även bland annat hantering av beroenden, incidenthantering samt övning och utbildning som grund för förbättringsåtgärder.

För Livsmedelsverket arbete inom beredskapssektorn innebär detta att klimatanpassning ska integreras i beredskapssektorns ordinarie arbete. Det kan inkludera förmågeplanering och att identifierade behov av förbättringsåtgärder tas om hand inom ramen för sektorns samlade förmågeutveckling. Ansvar och beslut för den fortsatta hanteringen av identifierade utvecklingsområden och klimatanpassningsåtgärder inom beredskapssektorn avgörs enligt ordinarie beslutsprocesser inom beredskapssektorn.

5.3 Uppföljning

Klimatanpassningsåtgärderna i detta dokument är del av Livsmedelsverkets handlingsplan för klimatanpassning och ska integreras i myndighetens ordinarie verksamhetsplanering och uppföljning. Enligt myndighetsstrategin konkretiseras strategin genom det årliga planeringsdirektivet och verksamhetsplaneringen, där verksamheten kompletterar styrningen med nedbrutna mål och aktiviteter som bland annat ska bidra till verksamhetsmålen, prioriterade uppgifter och handlingsplaner. Myndighetsstrategins verksamhetsmål följs upp genom indikatorer, utvärderingar och dialoger. Efter varje tertial följs, analyseras och bedöms resultaten för myndigheten som helhet.

Uppföljningen av klimatanpassningsarbetet ska omfatta både genomförandet av beslutade åtgärder och de resultat och effekter som arbetet bidrar till. Den ska ge underlag för att bedöma om klimatanpassningsarbetet bidrar till myndighetsmålen samt till minskad sårbarhet och stärkt förmåga att hantera klimatrelaterade risker.

På genomförandenivå kan uppföljningen exempelvis avse i vilken utsträckning klimatanpassning har integrerats i relevanta styrdokument, processer och arbetssätt. Det kan även handla om genomförda och framtagna analyser, kunskapsunderlag, stöd-, samverkans- och samordningsinsatser. På resultat- och effektnivå kan uppföljningen exempelvis avse i vilken utsträckning berörda målgrupper har fått bättre förutsättningar att planera för och förebygga klimatrelaterade risker, utvecklingen av förmågan att hantera klimatrelaterade störningar samt utvecklingen av sårbarheter i kritiska delar av försörjningskedjan.

Indikatorer och former för uppföljning behöver utvecklas och konkretiseras inom ramen för verksamhetsplaneringen. De bör, där det är relevant, bygga på exempelvis befintlig uppföljning, enkäter och målgruppsåterkoppling, uppföljning av övningar samt myndighetens analyser. Indikatorerna bör väljas så att de tillsammans ger underlag för att bedöma utvecklingen mot mål och behovet av fortsatta eller förändrade åtgärder.

6. Åtgärder 2027–2032

Livsmedelsverkets klimatanpassningsåtgärder syftar till att förebygga, förhindra, minska eller hantera de klimatrisker som bedömts ha störst påverkan på svensk livsmedels- och dricksvattenförsörjning inom Livsmedelsverkets ansvarsområde. Åtgärderna utgår från klimatrisker och behov som har identifierats i Livsmedelsverkets KSA och den nationella KSA:n. Åtgärderna kommer att konkretiseras ytterligare inom ramen för myndighetens verksamhetsplanering och i samband med genomförandet.

Utöver de åtgärder som listas har Livsmedelsverket identifierat utvecklingsområden. Utvecklingsområdena beskriver ytterligare behov av klimatanpassningsåtgärder som kan komplettera och vidareutveckla de beslutade åtgärderna. Det handlar exempelvis om klimatanpassning i livsmedelskontrollen, vidareutvecklat stöd till hantering av klimatrelaterade störningar i måltidsverksamheten, och fördjupade riskvärderingar av klimatförändringarnas påverkan på livsmedelssäkerhet och nutrition. Utvecklingsområdena kommer att beaktas i kommande års verksamhetsplanering, där behov, förutsättningar och prioriteringar kan vägas samman till eventuellt nya åtgärder. Listan med åtgärder kan därmed komma att utvecklas och kompletteras med ytterligare åtgärder under perioden 2027–2032.

Beredskap och kontinuitetshantering

Åtgärder i denna kategori syftar till att öka motståndskraften mot störningar som uppkommer till följd av klimatrelaterade händelser genom att integrera klimatanpassning i Livsmedelsverkets arbete med beredskap och civilt försvar.

- Verka för att integrera klimatriskperspektiv i Livsmedelsverkets arbete med att genomföra CER-direktivet och lagen om motståndskraft inom livsmedels- och dricksvattensektorn.
- Integrera klimatrelaterade planeringsscenarier systematiskt i befintlig övningsverksamhet inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen. Detta innefattar övningar riktade mot externa aktörer, Livsmedelsverkets egna övningar och beredskapssektorsövningar. Där Livsmedelsverket inte har egen rådighet, verka för att relevanta klimatrisker beaktas i annan relevant övningsverksamhet.
- Integrera klimatrisker i Livsmedelsverkets RSA/RSB-process som beredskapsmyndighet. Införa metodstöd för att klimatrisker systematiskt ingår i RSA/RSB och kontinuitetshantering. Ta fram en vägledning för att analysera klimatrisker kopplat till dricksvatten och livsmedel i RSA.

Beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Åtgärderna inom denna kategori anger vad Livsmedelsverket avser att initiera, driva på eller verka för inom ramen för sitt uppdrag som sektorsansvarig myndighet i relation till att klimatrisker och klimatanpassning integreras i beredskapssektorns arbete. Sektorsgemensamma åtgärder kräver beredning och beslut inom ramen för beredskapssektorns gemensamma arbete.

- Verka inom beredskapssektorn för ett mer samordnat arbete med klimatrisker i KSA, RSA och RSB från alla beredskapsmyndigheter.
- Verka för att inom beredskapssektorn utveckla indikatorer för att följa arbetet med klimatrelaterade risker.
- Fortsätta utveckla arbetet med att integrera relevanta klimatrisker i beredskapssektorns förmågeplanering.
- Verka för att inkludera klimatrisker i beredskapssektorns komplettering och konkretisering av Utgångspunkter för totalförsvaret.
- Utifrån identifierade och prioriterade förmågebehov beakta klimatrelaterade risker i beredskapssektorns ordinarie övnings- och utbildningsverksamhet.

Kunskapsuppbyggnad och analys

Åtgärder i denna kategori syftar till att öka kunskap och kompetens om klimatrisker, klimatanpassning och hur de påverkar livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.

- Genomföra regeringsuppdraget om att utreda möjligheterna för livsmedelsföretag att återanvända vatten som inte uppfyller kraven för dricksvattenkvalitet.
- Genomföra en behovsanalys inom avdelningen för laborativ undersökning och analys avseende klimatanpassning.
- Genomföra behovsanalys för åtgärder och stöd hos livsmedelsföretag att minska sårbarhet för klimatrisker.
- Löpande bevaka och analysera forsknings- och kunskapsläget om klimatrelaterade risker inom Livsmedelsverkets ansvarsområde och totalförsvaret samt identifiera behov av ny eller fördjupad kunskap.
- Kartlägga sårbarheter i hanteringen av livsmedels längs hela kylkedjan, med fokus på logistiska flöden, inte själva livsmedlen.
- Främja och delta i samverkan med myndigheter och näringslivet för att öka kunskap om, tydliggöra ansvar och genomföra åtgärder som syftat till att hantera transnationella klimatrisker.

- Inom dricksvattenkansliet för Nationella samordningsgruppen för dricksvatten fortsätta arbetet med att samla och sammanställa kunskap om utmaningar och behov av åtgärder för klimatanpassning som identifieras av deltagande myndigheter och aktörer.
- Fortsätta och utveckla vårt systematiska arbete med omvärlds och framtidsanalys (OFA) för att kunna identifiera klimatrelaterade risker och sårbarheter inom Livsmedelsverkets ansvarsområde.

Intern styrning och integrering i ordinarie verksamhet

Åtgärder i denna kategori syftar till att förbättra intern styrning, samordning och uppföljningsarbete av klimatanpassning inom Livsmedelsverkets verksamhet samt integrera klimatanpassning tvärgående i den ordinarie verksamheten. Åtgärderna är möjliggörande för ett effektivt och sammanhållet genomförande Livsmedelsverkets andra klimatanpassningsåtgärder.

- Etablera en intern tvärgrupp med kontaktpersoner för klimatanpassning från berörda avdelningar och enheter.
- När riskklassningsmodellen för kontrollarbetet uppdateras ska förändrade faror och risker tas i beaktande.
- Utveckla intern samordning och proaktivt arbete kopplat till torka och vattenbristproblematik.
- Ta fram en checklista som stöd till Livsmedelsverkets instruktion för internationellt förhandlingsarbete, där klimatanpassning ingår.
- Föra in klimatanpassningsperspektiv i Livsmedelsverkets hållbarhetsbedömning som ska inkluderas vid beslutsärenden i ledningsgruppen och hos generaldirektören.
- Fortsätta arbetet med att minska matsvinn i livsmedelssystemet och att synliggöra matsvinnsarbetets koppling till klimatanpassning.
- Föra in/synliggöra klimatanpassning som OLF (other legitimate factors) i riskvärderingen i Avdelningen för råd och reglerings hanteringsprocess och informationssida.
- Föra in klimatanpassning som en del av hållbarhetsdelen i introduktionsutbildning till nyanställda.
- Utveckla indikatorer och metod för att följa upp Livsmedelsverkets klimatanpassningsarbete och anpassningsförmågan inom myndighetens ansvarsområde.
- Integrera ett klimatanpassningsperspektiv i Livsmedelsverkets investeringsprogram för livsmedels- och dricksvattenförsörjning.

- Höja kunskapen och stärka förmågan hos Livsmedelsverkets medarbetare att beakta klimatrisker och klimatanpassning i relevanta delar av verksamheten, inklusive beredskapsarbetet.
- Integrera ett klimatanpassningsperspektiv i Livsmedelsverkets upphandlingsprocess så att klimatrelaterade risker kan identifieras och beaktas i de upphandlingar där det är relevant.

Vägledning, stöd och samverkan

Åtgärder i denna kategori syftar till att utveckla vägledning, stöd och samverkan för klimatanpassning gentemot och tillsammans med Livsmedelsverkets målgrupper och andra externa aktörer.

- Fortsätta utveckla stöd och vägledning till kommuner om klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen, baserat på Livsmedelsverkets Handbok i klimatanpassad dricksvattenförsörjning.
- Sammanställ kunskap och erfarenheter om hur vattenresurser kan användas mer effektivt och om vattenbesparande åtgärder, samt se över hur denna sammanställning kan spridas.
- Undersöka möjligheter och utmaningar vid prioritering mellan olika vattenanvändare i vattenbristsituationer, och utveckla vägledning i frågan.
- Utveckla scenarier om klimatanpassning och krishantering av klimatrelaterade händelser i Livsmedelsverkets digitala övningsbank.
- Genomföra webbinarier för olika målgrupper för att höja kunskapen och dela erfarenheter om klimatförändringarnas effekter och klimatanpassning av livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.
- Ta fram externt kunskapsmaterial och vägledning om klimatanpassning av livsmedelstillverkning mot livsmedelsföretag.
- Se över och utveckla information om klimatanpassning på Livsmedelsverkets intranät och externa webbplats.
- Utveckla privat-offentlig-samverkan för livsmedelsbranschen i klimatanpassningsfrågan.
- Utveckla extern samordning och proaktivt arbete kopplat till torka och vattenbristproblematik.

7. Referenser

Englund, M., Mehvar, A., André, K., & Barquet, K. 2022. Kunskapsöversikt Klimatanpassning (Publ. nr MSB1915). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) & Stockholm Environment Institute (SEI). ISBN 978-91-7927-236-4.

European Environment Agency (EEA). 2024. European climate risk assessment (EEA Report 01/2024). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2800/8671471

European Scientific Advisory Board on Climate Change. (2026). Climate adaptation and mitigation in the agri-food system: Recommendations for coherent EU policies. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2800/3706315

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. 2020. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten.

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. 2021. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999.

Europeiska kommissionen 2019. Den europeiska gröna given. COM(2019) 640 final.

Europeiska kommissionen. 2021. Att bygga upp ett klimateresilient Europa – den nya EU-strategin för klimatanpassning. COM(2021) 82 final.

Europeiska kommissionen. 2025. Europeisk strategi för vattenresiliens. COM(2025) 280 final.

IPCC (2022). Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. doi: 10.1017/9781009325844.

Livsmedelsverket. 2026. Livsmedelsverkets klimat- och sårbarhetsanalys. L 2026 nr 04.

Myndigheten för civilt försvar (MCF). 2026. Planeringsinriktning för krisberedskap och civilt försvar. MCF0019.

Nationella expertrådet för klimatanpassning. 2026. Nationell klimat- och sårbarhetsanalys för Sverige.

Regeringens skrivelse 2023/24:97. Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning.

SFS 2018:1428. Förordning om myndigheters klimatanpassningsarbete.

SFS 2022:524. Förordning om statliga myndigheters beredskap.

SMHI (2025). Klimatunderlag för klimat- och sårbarhetsanalyser. Klimatologi Nr 74.

Livsmedelsverket